

Amerikaanse vogelkers: not in our backyard

In het vorige nummer van Holland's Duinen stond een artikel over inheemse insecten die uitheemse Amerikaanse vogelkers als voedselbron ontdekken. Mogelijk neemt de invasiviteit van deze exoot daardoor in de toekomst af. Dat is goed nieuws. Maar voorlopig nemen wij geen enkel risico en blijven wij ze bestrijden. De luxe om te wachten is er simpelweg niet. Door Vincent van der Spek en Willem Stuulen

Trefwoorden: Amerikaanse vogelkers, bestrijding, noodzaak

Bij exoten is voor natuurbeheerders de vraag: kunnen ze kwaad, of niet? Vaak niet, maar van Amerikaanse vogelkers weten wij zeker dat dit wel het geval is. Veel kwaad zelfs. Het probleem was nergens in de duinstreek zo groot als op onze werkplek: de Amsterdamse Waterleidingduinen. Was, omdat we met trots kunnen zeggen dat we deze exoot sinds kort onder de duim hebben. Maar dat was zeker niet dankzij de evolutionaire processen die Gravendeel en Schilthuizen (2016) beschrijven.

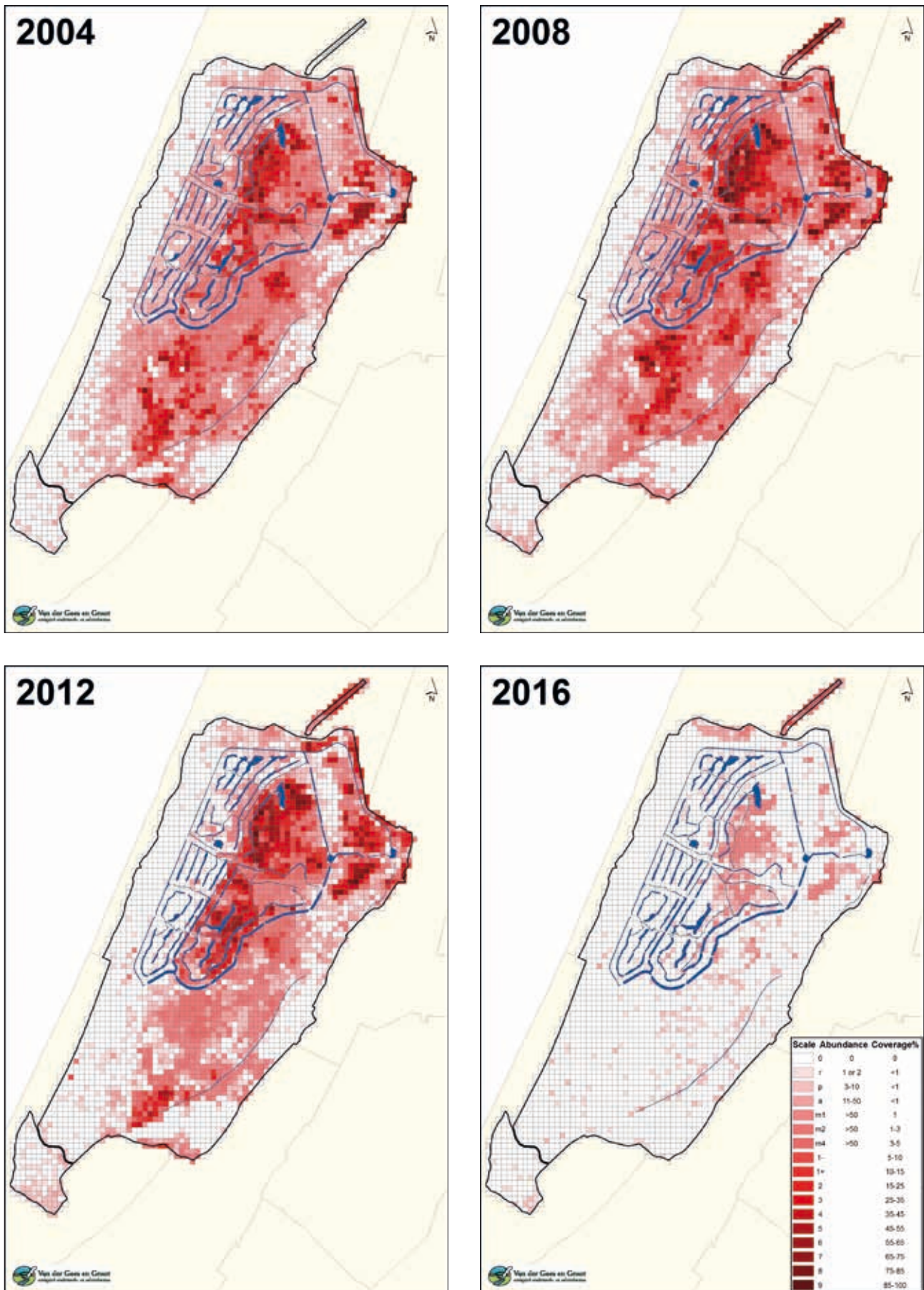
Jarenlang stond de soort alleen in onze bossen, waar hij werd gedoogd. Dat bleek letterlijk en figuurlijk een dure vergissing. Er volgde een uitbreiding die nauwelijks te stoppen was. Meer dan de helft van de Nederlandse flora en fauna komt voor in de duinstreek. De duingraslanden en duindoornstruwelen waar wij als kustbewoners zo aan gewend zijn, zijn op wereldschaal in feite zeer zeldzame en unieke habitats, met daarin een keur aan zeldzame flora en fauna. Duinbeheerders koesteren die. Ze zijn daarnaast ook in Europees verband strikt beschermd. In de Amsterdamse Waterleidingduinen werden echter hele duingraslanden omgevormd tot bos en struweel dat volledig uit *Prunus serotina* bestond, met verder een zeer lage biodiversiteit. Duindoornstruwelen werden weggedrukt. Dat gebeurde zelfs onder onze ogen toen we de vogelkers al onder controle probeerden te krijgen: de groei ging sneller dan ons beheer, dat rond 2005 startte (voor die tijd alleen lokaal en incidenteel). De verspreiding in het duin was uiteindelijk nagenoeg gebiedsdekkend. Behalve het verdrukken van oorspronkelijke habitats veroorzaakt *Prunus serotina* ook een verandering in de bodem. Er is meer organisch materiaal en de ontkalking versnelt, wat

eveneens een negatief effect heeft op de habitats die wij nu juist in stand willen (en moeten) houden. Dit zijn deels onomkeerbare processen die je als beheerder wilt voorkomen.

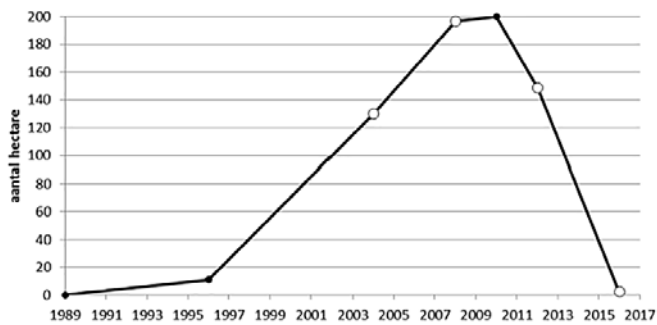
Maar door ons beheer te intensiveren, deels dankzij cofinanciering vanuit de EU en provincie Noord-Holland, en door met vrijwilligers intensief na te beheren, is er in de Amsterdamse Waterleidingduinen op dit moment vrijwel geen zaadragende boom meer te vinden. Er werd gestart in het voornamelijk open zuidelijke deel van het gebied. Vanaf 2011 werd *Prunus* ook in de bossen beheerd. Het beheer bestond vooral uit afzetten, rooien, plaggen en gerichte inzet van schapen om zaailingen te begrazen. Afgezette bomen worden per vlak eens per drie jaar door vrijwilligers nagelopen, waarbij de uitlopers worden afgezet zodat uitputting plaatsvindt.

Het oppervlak waar de soort nog voorkomt is nu gedecimeerd. En gelukkig maar. Figuur 1 toont hoe de verspreiding en dichtheid van Amerikaanse vogelkers zich tussen 2004 en 2016 ontwikkelde. Daar is te zien dat – ondanks beheer – de soort tussen 2004 en 2008 nog flink uitbreidde.

In figuur 2 is te zien dat Waternet pas na 2010 meer *Prunus* verwijderd dan er bij groeit. Tijdens de piek besloeg de totale oppervlakte aan Amerikaanse vogelkers ca 200 hectare (op een totaal van 3400 ha) – en dat terwijl de soort bestreden werd. Zonder beheer was het oppervlak aan vogelkers aanzienlijk groter geweest. Maar van dusdanige limitatie door evolutionaire aanpassingen dat de soort op natuurlijke wijze in toom gehouden werd – en daarmee unieke habitats niet meer bedreigd werden of zelfs verdwenen – was zeer recentelijk dus absoluut nog geen sprake. En daar zit nu juist de crux.

Figuur 1. Ontwikkeling van dichtheden en verspreiding van Amerikaanse vogelkers in de Amsterdamse Waterleidingduinen in 2004, 2008, 2012 en 2016 (Bernard Oosterbaan / Van der Goes en Groot).

Figuur 2. Aantal hectaren van de AWD (3400 ha) dat bedekt was door Amerikaanse vogelkers 1989-2016. De gerichte herstelmaatregelen hebben eerst de groei geremd en sinds 2010 gezorgd voor een duidelijke afname (Van der Goes en Groot).

Evolutionaire aanpassing van herbivoren is uiteraard prachtig en zeer welkom nieuws. De auteurs pleiten ervoor om "evolutionaire aanpassingen op te nemen in toekomstige beheermaatregelen". Verwijderen van Amerikaanse vogelkers vertraagt de evolutie (Gravendeel & Schilthuizen 2016). Maar duinhabitats zijn zeldzaam, kwetsbaar en uniek, met een hoge biodiversiteit. En Amerikaanse vogelkers is op dit moment nog invasief, terwijl Nederland in Europees verband zelfs verplicht is het areaal van duinhabitats in stand te houden. Wachten op de evolutie is daarmee simpelweg geen optie.

Laten we hopen dat de evolutionaire processen doorzetten en dat de soort inderdaad in de toekomst op natuurlijke wijze in toom gehouden wordt. Dat beheer in de toekomst niet meer nodig is. Dat we onze tijd, energie en geld in iets anders kunnen steken. Maar tot die tijd raden wij duinbeheerders aan de soort op zijn minst onder controle te houden. De evolutionaire ontwikkeling die plaatsvindt op plekken waar niet bestreden wordt, blijven me met veel interesse volgen.

Vincent van der Spek en Willem Stuulen
 Waternet
 Postbus 94370
 1090 GJ Amsterdam
 vincent.van.der.spek@waternet.nl

Literatuur

- Gravendeel, B & M Schilthuizen (2016). Bospest door evolutie ingehaald. Holland's Duinen 68 14-16.
- Oosterbaan, BWJ (2016). Amerikaanse vogelkers in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Kartering 2016 en vergelijking met andere jaren. Van der Goes en Groot rapport 2016-40.

